

Наталія Кунанець,

заст. директора з наукової роботи

НТБ Національного університету «Львівська політехніка»,

канд. іст. наук

Організаційні засади роботи бібліотек товариства «Просвіта» наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

У статті розкриваються особливості методичного супроводу діяльності бібліотек товариства «Просвіта» в означений історичний період, проаналізовано науково-методичні розробки, що сприяли налагодженню ефективної роботи просвітянських книгозбірень за всіма напрямками.

К л ю ч о в і с л о в а: бібліотеки товариства «Просвіта», методичний супровід, організація бібліотечної роботи, методика формування бібліотечних фондів, налагодження бібліотечної статистики, керівництво читанням.

The article provides information about the features of methodical support of library association «Enlightenment» the certain historical period, he scientific and methodological developments that facilitated the establishment of effective work in all directions.

K e y w o r d s: library, methodological support, scientific methodology to develop, guide reading.

Товариство «Просвіта» з перших днів свого існування бібліотечній справі приділяло особливо велику увагу. Створюючи читальні та книгозбірні, члени товариства спершу вважали, що їх робота відкрита і зрозуміла. Але згодом переконалися, що для розвитку та налагодження ефективної діяльності бібліотеки необхідне поєднання цілої низки чинників: від фінансового забезпечення і до фахової підготовки кадрового складу. Ми зупинимося на останній складовій і розпочнемо з методичного супроводу процесу налагодження роботи бібліотек. Цей складник, при відсутності кваліфікованих кадрів, відігравав досить важливу роль у розбудові бібліотечної мережі на західноукраїнських землях наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

Розробленням питань бібліотекознавства у той час у Галичині опікувалися В. Левицький, Н. Дорошен-

ко, З. Кузеля, Б. Чайковський, Д. Сокульський та ін. Якщо говорити про вироблення згаданими дослідниками методичних засад супроводу бібліотечної діяльності, то такі розробки стосувалися переважно окремих напрямів роботи книгозбірень. Вони, звичайно, публікувалися на сторінках періодичних видань товариства «Просвіта», але серед наших сучасників особливого інтересу не викликали, і не досліджувалися. Хоча даремно, адже цей пласт творчої спадщини точочасних просвітянських фахівців надзвичайно цікавий, багато в чому він унікальний і потребує нашої дослідницької уваги.

Значного поширення у Галичині набули науково-методичні розробки когорти ентузіастів, котрі, досліджуючи стан розвитку бібліотечної справи у світі, проектували його на галицький менталітет і таким чином створювали навчальні посібники, різні на-

уково-методичні матеріали, які ставали «керівництвом до дії» для багатьох поколінь бібліотекарів, а подекуди вони не втратили своєї актуальності й нині.

Що характерно, тогочасні науково-методичні матеріали, створені провідними діячами товариства, вирізняє вузька спрямованість. Бібліотекарів скеровували на освоєння основ бібліотечної науки шляхом ознайомлення із кращими фаховими виданнями закордонних авторів (часто останніх перекладали українською мовою). Наприклад, Головний виділ товариства «Просвіта» рекомендував бібліотекарям замовити і використовувати як порадишник у практичній роботі підручник Вальтера-Гофманна «Die Praxis der Böcherei», в якому викладалися основи бібліотечної справи. Згодом було видано переклад українською мовою окремих (найважливіших) частин цього підручника. Крім того, увага бібліотекарів зверталася на розробки українських бібліотекознавців. Враховуючи невеликі накладки цих праць, товариство «Просвіта» перевидало, зокрема, книгу Ст. Сірополка «Короткий курс бібліотекознавства» (Львів, 1924).

Для бібліотекарів-аматорів, котрі не мали фахової підготовки, провідні діячі спілок на сторінках періодичних видань товариства друкували методичні настанови з основ бібліотекознавства, інструктивно-методичні розробки, що знайомили з окремими технологічними напрямками, а подекуди і процесами. Так, на сторінках часопису «Життя і знання» було започатковано рубрику «Бібліотечний порадишник». Публікації з неї перш за все переконували читачів-бібліотекарів у необхідності правильної організації технологічних процесів на виробництві. Для цього наводилися досить вагомні аргументи.

Провідниками бібліотечного руху акцентувалася увага на проблемах, що залишаються актуальними і сьогодні, а саме, – на самопідготовці [12] бібліотекарів. Про те, що надзвичайно важливою є підготовка бібліотекаря до вирішення ним завдань як освітнього працівника, про те, що незадовільний стан наших бібліотек криється у відсутності належної підготовки наших бібліотекарів, неодноразово наголошував Богдан Чайковський. «Не складає труднощів для багатьох навчитися вести облік фондів, створювати каталоги, але освоїти вміння працювати з книгою, ставитися до неї не як до матеріальної, а як до духовної цінності, зуміти вибудувати відносини з читачем, який звертається до бібліотекаря за порадою щодо вибору книг для читання» [12]. Саме на цій ділянці, підкреслював дослідник, «найбільше недомагань, найбільше прогріхів, найбільше невміння. Яке може бути відношення бібліотекаря до книжки, коли вся тайна,

що в ній замкнена, для нього зовсім чужа? Яку він може дати раду читачеві, якщо він не може вибрати книжки навіть для себе» [12].

Як свідчить аналіз, деякі бібліотекарі не можуть розрізнити оповідання від наукового твору. Тому, читаємо далі, «бібліотекар мусить передусім пізнати світ друкованого слова» [12]. А це не означає «проковтнути» велику кількість книжок, не задумуючись над їх цінністю, «яке їх місце поміж нашими книжками, яке їх призначення» [12]. Лише коли розподілити, покласифікувати всі твори письменства, можна мати «певний дороговказ як нам знайти серед безлічі книг» [12]. Бібліотекарям роз'яснювалося, що цим займається така наука, як «теорія письменства» і бібліотекар повинен «з нею зазнайомитися, без неї – він зовсім розгубиться» [12]. Тут же подається короткий огляд видань, які сприятимуть бібліотекареві в ознайомленні із літературознавством, зокрема називаються книги С. Єфремова «Коротка історія українського письменства», «Історія українського письменства» та ін. Проте, на переконання автора, це зовсім не означає, що достатньо прочитати один-два підручники, і цього буде достатньо, щоб орієнтуватися у книжковому світі. Процес навчання бібліотекаря, переконаний Б. Чайковський, повинен бути неперервним, лише тоді він «зможе впорядкувати в своїй голові все те, що досі читав, він матиме вказівку на майбутнє в усіх питаннях читачівства. Така підготовка стане тільки міцною та кінцевою підвалиною для подальшої праці бібліотекаря» [12].

Можна лише дивуватися, наскільки актуальними ці слова залишаються і сьогодні.

Характерним відголоском кадрової політики у бібліотеках Галичини стала і стаття Я. Веселовського «Головна хиба наших читальняних бібліотек», в якій розглядається вплив частоті зміни бібліотекарів на роботу книгозбірні [1]. При кожному переході бібліотеки під опіку іншого бібліотекаря, марнується дорожчий час та виникають певні фінансові, не завжди виправдані, витрати, щоб навчити нового бібліотекаря. Крім того, кожен новий бібліотекар розпочинає роботу зі знайомства із самою книгозбірнею, її фондом і, якою б малою не була бібліотека, це потребує певного часу. У кожного бібліотекаря своє бачення зручності та оптимальних засад в облаштуванні приміщення бібліотеки та розташуванні її фондів, що не завжди сприяє розвитку книгозбірні. Аналізуючи ставлення до бібліотечної професії його сучасників, дослідник підкреслює, що на «працю бібліотекаря треба дивитися, як на фах, що вимагає від бібліотекаря навіть у найменшій бібліотеці (а що вже казати про більшу!) певного і то великого знання та фахової

підготовки – вишколення та практики» [1]. Обираючи бібліотекаря, громада повинна враховувати, що той повинен володіти певним мінімумом «загальної освіти та інтелігенції – який припускає знання книжок взагалі, а своєї бібліотеки зокрема». Крім того, він повинен володіти хоча б основами знань з бібліотекознавства, орієнтуватися в основних аспектах організації роботи бібліотеки, «розумітися на книжці, себто знати, хоч загально, що то є книжка, з чого вона складається, як повстає, знати історію друкарства, зокрема на Україні, бібліотечну справу на Україні в минулому і в теперішності» [1]. Лише таку кандидатуру можна обирати на посаду бібліотекаря. Але враховуючи той факт, що у більшості громад майже немає «освічених і практично підготовлених бібліотекарів, то мусимо цінити бодай людей, які мають хоту, добру волю і любов до справи, сполучені з певного роду досвідом у веденню малих бібліотек» [1]. Тому якщо громаді вдалося обрати людину, що стає до роботи в бібліотеці, її необхідно скерувати на навчання хоча б на бібліотечні курси товариства «Просвіта» і залишати на цій посаді впродовж тривалого часу, доки не буде підготована достойна заміна.

Інші відомі діячі «Просвіти» відзначали, що успішна робота бібліотеки великою мірою залежить від активності самих читачів. «Бібліотека – це продовження початкової школи, розбуджує цікавість до книжки, сприяє потягу до книги, яка повинна стати щоденною потребою життя» [6]. Бібліотека повинна стати тим зв'язком, який є продовженням обов'язку ходити до школи, де творяться підстави для пізнання життя, зв'язку між книжкою і бібліотекою, що мусять бути школою життя.

Окрім перелічених вище заходів, дієвим засобом поширення бібліотекознавчих знань провідні бібліотечні фахівці товариства вважали постійні інструктування персоналу, підтримання зв'язків з ним і нагляд за діяльністю, особливо невеличких бібліотек. Це потрібно робити не лише під час планових люстрацій та офіційних об'їздів, але й по можливості, позапланово, час від часу при наявності певних проблем в організації роботи. Лише постійна фахова опіка, вважали просвітяни, може забезпечити ефективну діяльність книгозбірень, налагодження усіх виробничих процесів.

Бібліотекарям намагалися донести зміст резолюцій, ухвалених Освітнім конгресом 1929 р. у Львові. Зверталася увага на те, що у прийнятих на форумі документах заманіфестовано необхідність надання особливої ваги книжці та розвитку бібліотечної справи, зокрема, підкреслювалася необхідність «поставити в освітній роботі бібліотечну справу на першому місці і

узяти найважливіше своє завдання – розбудову читальняних бібліотек, вишколення бібліотекарів, виховання читачів, щоб ці бібліотеки могли сповнити свою місію» [5]. На конгресі зверталася увага на те, що не кожна бібліотека може виконувати свою місію, навіть якщо в ній добре поставлена робота. Тому інституції, котрі створили бібліотеки, не повинні зупинятися на досягнутому, а постійно забезпечувати книгозбірням умови для активної роботи. У проголосованих ухвалах наголошувалося на необхідності налагодження роботи читальняних бібліотек, розгортання у них освітньої праці, «зробити їх живими», бо бібліотека не повинна обмежуватися лише «механічною видачею книг і дбати про бібліотечну техніку» [5]. Слід зазначити, що завдання, поставлені понад 80 років тому, залишаються актуальними й сьогодні.

Яскравим прикладом науково-методичних (інструктивних) розробок можна вважати статтю В. Левицького «Як «читати» ділові бібліотечні книжки». Автор наголошував, що «на бібліотечне діловодство не слід дивитися як на якусь обтяжну й нібито зовсім непотрібну писанину». І навіть маленькій бібліотеці необхідно запровадити «найпростіше діловодство» – «бодай дві найважливіші книги: інвентарний каталог і книгу випозичень». Як бачимо, з врахуванням освітнього рівня бібліотекарів В. Левицький прописує «азбучні» істини бібліотечної професії, і зауважує, що «без точно веденого діловодства бібліотека може позичати читачам книжки, добре працювати й мати гарні висліди своєї праці. Але одного не буде вона мати – не буде нічого певного знати ані про свою працю, ані про ті висліди. Вона, як сліпець, не зможе втішатися овочами своєї праці, бо їх ніколи не побачить...» [9, с. 82].

Таким чином, без статистичних записів бібліотеки «не зможуть подати ніякого звідомлення зі своєї праці та з праці бібліотеки, з її руху і т.д.» [16, с. 82]. Лише тоді, коли «кожен крок бібліотекаря утягується до тих книг, і така бібліотека може завсід дати повне докладне звідомлення зі своєї праці» [9, с. 113]. Дивно, але й ці твердження не втратили своєї актуальності, оскільки ми не раз можемо почути з уст сучасних бібліотекарів – «для чого ця писанина».

Аналогічні матеріали подавалися і в інших виданнях. Дослідники наголошували, що бібліотека це «вдало підібраний збір книжок, який, якщо вдало розподілити серед читачів, робить невидну для ока, але у своїх наслідках – надзвичайно важливу роботу» [11, с. 87]. Як «світник», бібліотекар має дбати, щоб «бібліотека була добре зложена і добре обслуговувала читачів, але щоб було видно результати господарювання, бібліотекар повинен робити записки» [11, с. 87].

Бібліотекарів переконували, що бібліотечні записи

необхідно робити «за певним згори продуманим і на практиці опертим планом, щоб не вести зайві, а лише найнеобхідніші записи, які стосуються набування, зберігання та випозичання книжок» [11, с. 88]. Записи мають бути чіткими, детальними і вичерпними, але без надлишковості. Бібліотекар обов'язково повинен володіти навичками бібліотечного діловодства, знати, які облікові книги він повинен вести.

Аргументи на користь необхідності ведення статистики в бібліотеці, облікових записів, які всебічно характеризують роботу книгозбірні, її досягнення та здобутки, подавалися в багатьох публікаціях [13].

Наведені недоліки в роботі бібліотек Яворівщини стали доказовою базою доцільності ведення обліку роботи бібліотеки. Зокрема, В. Левицький у розвідці «Що нас болить?», проаналізувавши стан книгозбірень Яворівщини, відзначає, що через погане ведення статистики, їх робота виглядає млявою та загальмованою. Лише правильне ведення обліку роботи бібліотеки, зауважує автор, могло посприяти щорічному поданню об'єктивного звіту про їх діяльність [8].

Вказувалося і на наслідки легковажного ставлення до діловодства у бібліотеках. Так, бібліотекар яворівської філії не зміг представити роботу книгозбірні на засіданні Головного відділу, і у пресу було подано негативну інформацію про неї. На конкретних фактах із життя бібліотек дослідник намагається переконати бібліотекарів, що недостатньо добре працювати, слід ще налагодити облік всієї своєї роботи, постійно підвищувати свою кваліфікацію: «вміти читати ділові книги», «в працю вглиблюватися розумом», «читати фахові книжки та часописи», «цікавитися і пізнавати працю сусідніх та інших бібліотек», оскільки відсутність фахової підготовки бібліотекарів може дискредитувати саму ідею бібліотечного руху у Галичині. Це повною мірою стосується маленьких, «зародневих» та сільських бібліотек. «Бібліотекарям конче треба провадити бібліотекарське діловодство, а то вони не можуть подати ніякого звідомлення зі своєї праці та з праці своєї бібліотеки, з її руху» [9, с. 82]. Кожному бібліотекарю, наголошує В. Левицький, «треба тільки усвідомити собі й пам'ятати, яка ціль тих книг, знати, яке значіння має кожен запис і кожний впис» [9, с. 113]. Автор зазначає, що «вся діяльність бібліотеки мусить як у дзеркалі відбиватися у ділових паперах» [9, с. 113]. Для цього він подає детальну технологічну інструкцію з ведення облікової документації бібліотеки. У документах повинна фіксуватися кожна подія, що відбулася у житті бібліотеки, кожен важливий вчинок бібліотекаря, бо відомості пропадуть «без сліду, забудеться» і про досягнення бібліотеки не буде чим звітувати. Бібліоте-

карям пояснюється для чого існує інвентарна книга, як її заповнювати; переконливо доводиться, що зроблені записи свідчать про розвиток або занепад бібліотеки, про те, з яких джерел надходить книга тощо. Форма інвентарної книги, яка використовувалася у бібліотеках товариства «Просвіта», розроблялася його Головним відділом і містила графи, аналіз яких давав змогу всебічно характеризувати фонд книгозбірні. Форма інвентарної книги була детально продумана, вона майже не відрізнялася від існуючих книг у сучасних бібліотеках. Нею охоче користувалися й інші книгозбірні краю.

У методичних розробках пояснювалися найелементарніші речі, зокрема, що відомості з першої графи інвентарної книги дають можливість «з'ясувати, як зростало книжкове майно бібліотеки з роками, від коли її засновано» [9, с. 113]. Друга графа засвідчує: «1) якого автора (чи яких авторів) книжки в бібліотеці є в достатній, вистачальній кількості, 2) котрі автори заступлені небагатьма творами і 3) яка в тих двох випадках користь, чи шкода від бібліотеки, бо може бути таке, що саме на того автора, який недостатньо заступлений у бібліотеці, є великий попит з боку читача, а його творів малувано» [9, с. 113]. За такої ситуації зверталася увага на необхідність подання списків видань означених авторів Головному відділу товариства для поповнення ними фондів.

Третя графа містить відомості «кілько якого роду літератури є в бібліотеці: кілько поезій, історичних оповідань, наукових творів, дитячих книжок та ін.» [9, с. 114]. Такі відомості свідчать про рівномірність поповнення фондів «з усіх ділянок, чи може однією», «з перевагою одних ділянок письменства або науки над іншими» [9, с. 114]. Це може стати підставою для правильних висновків щодо комплектування фондів бібліотеки.

Наступна графа, де проставлявся рік видання, інформувала щодо ретроспекції фонду. Орієнтуючись на неї, бібліотекарі поповнювали фонди перевиданими книжками з огляду на вищу їх інформативність. «Коли бібліотека складається з таких книжок, то вона вже багато втратила на своїй культурно-освітній вартості – бо ж наука поступає все наперед, не можна освіту побирати тільки зі старих книжок. Бібліотеку треба раз у раз підсвіжувати, щоб у висліді підрахунку книжок за їх віком, ніколи старі книжки не переважали над новими» [9, с. 114]. Справа в тому, що призначення читалень товариства «Просвіта» полягало, насамперед, у залученні до читання найновіших видань. Разом з тим, В. Левицький зауважує, що «все це слід робити з великою розвагою та зі знанням справи» [9, с. 114], тому що «ста-

ра книжка може бути кращою від нової» [9, с. 114].

Відомості про джерела комплектування фондів книгозбірні фіксувалися у 6-й графі. Бібліотекарям рекомендувалося час від часу аналізувати, з якого джерела найчастіше надходили «вартісні» книги, «щоб на будуче обережніше і доцільніше господарювати громадським добром» [9, с. 114].

До сьомої графи вносили ціну видання. Аналіз цих відомостей давав підстави для висновків щодо фінансового забезпечення процесу комплектування та унеможлилював порівняння «кілько за цей чи той час видано грошей на придбання книжок, як ці видатки річно чи місячно зростали (а як маліли, то чому)» [9, с. 114].

Восьма графа містила відомості про фізичний стан книг, які були підставою для виділення певної «квоти» на опрацювання книжок. Це «добрий і безпечний показник дбайливості керманців бібліотеки про долю книжки». Рекомендувалося порівнювати показники кількості опрацьованих книг за декілька років, щоб з'ясувати «чи не збільшується часом відсоток неопрацьованих книжок та чи і з цього погляду бібліотека не занедбана» [9, с. 114].

Остання графа містила інформацію про вилучення книг і з яких причин це робилося. Завдяки їй можна було проаналізувати не лише кількісний еквівалент втрат, але й вартісну складову та причини, що призводять до зменшення фонду книгозбірні.

Вищенаведені науково-методичні розробки були покликані забезпечити працівників бібліотек найелементарнішими знаннями стосовно обліку кожного видання, що надходило до бібліотеки, та аналізу різних аспектів формування фондів. У такий спосіб подавалися певні підказки щодо аналізу фонду бібліотеки для підвищення його інформативності та подання на його основі відомостей звіту про роботу бібліотеки.

Продукувалося також чимало матеріалів, в яких розроблялися технологічні засади комплектування фондів бібліотек. Відома просвітня діячка Н. Дорошенко подала «зразкову схему, якої треба придержуватися, щоб бібліотека правильно зростала» [2, с. 159]. Нею розроблялися методичні вказівки щодо основних критеріїв відбору видань для комплектування бібліотек. Згодом ці критерії було деталізовано за розділами фонду, притаманними майже кожній з бібліотек товариства «Просвіта». Авторка спершу подавала характеристику самої наукової галузі, потім зазначала який відсоток має становити література цієї галузі у фонді бібліотеки та розтлумачувала, які саме відомості повинні містити видання даного розділу, не прив'язуючи до конкретних видань, за-

лишаючи за бібліотекарем свободу вибору самих видань. Її схему відкриває розділ «Релігія і філософія», до якого повинні відноситися видання, що знайомлять з низкою загальних питань, зокрема, «чого вчить наша релігія». Тут Н. Дорошенко робила наголос на необхідності комплектування фондів виданнями «Святого Письма українською мовою, бо церковно-слав'янська мова... мало кому зрозуміла» [4]. Далі рекомендувалося придбавати книги про життя святих, у діяннях яких яскраво представлені подробиці з історії нашого народу, історію церкви, оскільки церква в житті народу займала особливе місце «як опора національності та скріплення державності», а також видання «про церковний устрій, про заслуги і значіння церкви» [4], життєписи про її діячів.

Книги підрозділу фонду з філософії, враховуючи надзвичайну широту галузі, Н. Дорошенко радила підбирати дуже скрупульозно, щоб читачі могли ознайомитися з виданнями на цю тему в певному порядку. До бібліотек читальень слід купувати книги з психології, логіки, етики у «найприступнішому вигляді, бо наука... вживає відірваних висловів і тяжка для думання та засвоєння людини мало розвиненої» [4].

У фонді бібліотеки обов'язково має бути розділ «Красне письменство». І до того ж – одним із найбільших, оскільки «такі книжки найцікавіше написані» [4], вони мають «високу виховну вартість». Насамперед потрібно потурбуватися про історичні повісті, але слід «вибирати твори кращих наших письменників» [4]. «Читання історичних повістей може збудити в душі читача цікавість до історії, він потім зможе перейти до поважного читання історичних книжок» [4]. У статті «Красне письменство в читальняній бібліотеці» Н. Дорошенко аргументує необхідність комплектування фондів бібліотеки літературними творами, які повинні становити 50 % фонду, оскільки вони найбільше притягують увагу читачів, «у живих образах знайомлять із життям, побутом, духом, відносинами» [3], «твори великих майстрів пера будять в душі читача шляхетні почування, дають ще й естетичну насолоду та творять у душі людини моральні вартости» [3]. Бібліотекарям маленьких бібліотек радилося купувати окремі або вибрані твори, щоб більша кількість читачів одночасно могла знайомитися з ними. Окрім творів класиків вітчизняної літератури у фонді кожної бібліотеки повинні бути кращі зразки зарубіжної художньої літератури у перекладі українською мовою.

У низці статей, опублікованих у «Бібліотечному пораднику» В. Левицький проаналізував ситуацію щодо організації зберігання фондів у бібліотеках товариства «Просвіта». Він розглядав різні способи розта-

шування фонду і можливості пристосування приміщень для його ефективного зберігання [7]. Автором було проаналізовано як позитивні, так і негативні моменти у роботі бібліотек з організації та збереження фондів. Зокрема, у одній із сільських читалень Равського повіту книжковий фонд зберігався у невеликій скрині, яка вщент була забита книгами. Таке розміщення фонду не лише не сприяло фізичному збереженню видань, але й забиало багато часу на пошук необхідної книжки. В. Левицький намагається пояснити бібліотекарям-аматорам, що приміщення, в якому розташовується бібліотека, система розміщення фондів – відіграють істотну роль в організації роботи бібліотеки загалом. Щоб бібліотека могла належним чином виконувати свої завдання, вона повинна мати «достатньо вільного простору для зростання фондів» [7]. Розпочинати запровадження системи формування фондів можна з однієї полиці, потім поступово розширювати простір для книг, це сприятиме зручному розташуванню фонду бібліотеки, забезпеченню режиму оптимального фізичного збереження книг та ефективній роботі книгозбірні.

Фахівці у своїх розробках подавали поради стосовно того, з чого слід розпочинати роботу у бібліотеці. Такі звернення адресувалися насамперед тим, кого вперше обрали бібліотекарем і довірили книгозбірню товариства [14, с. 58].

Найчастіше на перше місце ставилося – генеральне прибирання у бібліотеці, знепилення фондів, а також перевірка їх на наявність [14, с. 59], яку можна було у невеликій бібліотеці здійснити найпростішим шляхом – «поскладати всі книги по порядку і виписати інвентарні номери відсутніх». Наступним кроком повинно стати звіряння відсутніх видань з формулярами читачів, для з'ясування того, чи не позичені вони, а якщо пошуки не дадуть результатів, повідомити про це відділ товариства.

Третім кроком має бути перевірка фізичного стану книг, відбір тих, що потребують дрібного ремонту та опрацювання. Перше можна зробити власними силами, друге – потребує залучення фахівців і коштів. При видачі книг слід розповідати читачам як ними користуватися та наголошувати на необхідності обережного, дбайливого поводження з ними.

Бібліотекарям рекомендувалося залучати на допомогу друзів, об'єднуватися у «Гурток приятелів книжки» для полегшення роботи бібліотекаря [10]. Його члени мали сприяти бібліотекарю в комплектуванні, опрацюванні фондів бібліотеки, підборі книг для читачів, веденні статистики книгозбірні, пропагуванні книг та заохоченні читачів до читання, проведенні таких дієвих заходів,

як голосні читання. Висловлювалося переконання, що під керівництвом бібліотекаря та за сприяння такого гуртка книгозбірня набере ваги в суспільстві та буде «живою», але «для цього необхідно багато доброї волі та охоти» [10].

Отже, при відсутності навчальних закладів, які б готували фахівців для бібліотек, ініціативу у цій справі в означений період перебрали на себе громадські спілки, що формували мережі власних книгозбірень. Їх члени, готуючи загальнодоступні науково-методичні розробки, допомагали бібліотекарям, хоча й «дистанційно», освоювати найпроблематичніші процеси та напрями роботи бібліотеки. Це сприяло динамічному розвитку бібліотечної справи у Галичині та залученню до читання широких верств населення краю.

Список використаних джерел

- [Веселовський Я.] Головна хиба наших читальняних бібліотек / В. // Життя і знання. – 1933. – Рік VI. – Ч. 2 (65). – С. 63. – (Бібліотечний poradnik; ч. 2).
- Дорошенко Н. Вибір і поповнення книжок в читальняних бібліотеках / Н. Дорошенко // Життя і знання. – Львів, 1933. – Рік 6. – Ч. 5 (68). – С. 159–160. – (Бібліотечний poradnik; ч. 5).
- [Дорошенко Н.] Красне письменство в читальняній бібліотеці / Н. Д-о // Життя і знання. – 1933. – Ч. 3 (66). – С. 95. – (Бібліотечний poradnik; ч. 3).
- [Дорошенко Н.] Про комплектування читальняних бібліотек / Н. Д. // Життя і знання. – 1934. – Ч. 2. – С. 49. – (Бібліотечний poradnik; ч. 14).
- Дорошенко Н. Як оживити бібліотеку / Н. Дорошенко // Життя і знання. – 1931. – Червень (ч. 9). – С. 274–276.
- Левицький В. Бібліотека – школа життя / В. Левицький // Просвіта. – 1936. – Квітень (ч. 1). – С. 2.
- [Левицький Віт.] Від чого залежить лад у бібліотеці? / Л. // Життя і знання. – 1933. – Ч. 2 (65). – С. 63–64. – (Бібліотечний poradnik; ч. 2).
- [Левицький Віт.] Що нас болить? / В. Л. // Життя і знання. – 1931. – Р. VII. – Ч. 3 (78). – С. 82. – (Бібліотечний poradnik; ч. 15).
- [Левицький Віт.] Як «читати» ділові бібліотечні книжки / В. Л. // Життя і знання. – 1934. – Рік VII. – Ч. 4 (79). – С. 82. – (Бібліотечний poradnik; ч. 16).
- [Чайковський Б.] Душа бібліотеки / Б. Ч. // Просвіта: Місячник освіти – виховання – культури. – 1936. – Ч. 2. – С. 37.
- [Чайковський Б.] Записки в бібліотечній ділянці / Б. Ч. // Просвіта. – 1936. – Ч. 4/5. – С. 87.
- [Чайковський Б.] Самопідготовка бібліотекаря / Б. Ч. // Просвіта: Місячник освіти – виховання – культури. – 1937. – Ч. 3/6. – С. 83.
- [Чайковський Б.] Сумління бібліотеки / Б. Ч. // Просвіта: Місячник освіти – виховання – культури. – 1936. – Ч. 8/9. – С. 186.
- [Чайковський Б.] Шануй книжку / Б. Ч. // Просвіта: Місячник освіти – виховання – культури. – 1936. – Квітень (ч. 1). – С. 58.